

ОДЕЊЕ ПО ОБЛАЦИТЕ

НАСЛОВ НА ОРИГИНАЛОТ

Mihajlo Pantic

Hodanje po oblacima

Arhipelag, Beograd, 2013

Copyright ©Arhipelag 2013

Copyright © за македонското издание, Икона 2014

Изданието е објавено со финансиска поддршка на Министерството за култура и информирање на Република Србија

The translation and publishing of the book has been financially supported by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia

МИХАЈЛО ПАНТИЌ

ОДЕЊЕ ПО ОБЛАЦИТЕ

[РАСКАЗИ]

ПРЕВОД ОД СРПСКИ

НАТАША ДАНЧЕВСКА

I

Дури вечерта, слободен како цвет во трева,
Јас те чекам. На една клупа. Распнат.

Милош Црњански „Јас, ти и сите современи парови“.

СИНОТО Е ПОТЕМНО ОД ЦРНОТО

Атина ја имам видено само ноќе. Од терасата на поткровјето на Христовата зграда, каде добив соба, градот ми личеше на голема желка, навистина не знам зошто, едноставно така, ми личеше. Пристигнав една априлска петочна вечер, со последниот дневен лет, од авионот гледавме како огромното медитеранско сонце паѓа по хоризонтот, и слетавме во мрак. Во Белград се влечеа последните остатоци од предолгата, влажна зима без снег една од првите во повоените години; дрвото под мојот прозорец сè уште се мачеше да разлиста, а во Атина веќе беше рано лето. Ме заплисна оној мирис кој постои само во Грција и, веројатно, веќе никаде на светот, тоа отсекогаш ми беше важно, и со местата, и со луѓето, и со становите во кои тие живеат, таа разлика во мирисите.

Зедов такси. Знаам, таксистот кимна со главата кога му го дадов ливчето со адреса, *Dimocharous street 60, Athens*, тоа е во близина на американската амбасада. Ја стартува машината, и по речиси еден час возење стигнавме пред зградата која, ќе дознам подоцна, ја проектирал самиот Христос. Иако по професија беше архитект, најчесто се занимаваше со други работи. Засвонив на интерфонот, вратата зачкрипи, влегов во мал ходник влечејќи го куферот и се качив со лифтот на четвртиот кат, на кој имаше само еден стан. На вратата пишуваше: Христос Папуцакис. Значи, тоа е тоа. Притиснав на свончето, од станот допираа гласови. Ми отвори средовечна жена, можеби некоја година постара од мене, јас имав четириесет и четири, а изгледав како да имам триесет и три, два брака зад себе и, конечно, веројатно, една долга, стабилна врска, ќе кажам уште нешто за тоа.

- Антеја – рече и продолжи на англиски. Вие, прет-поставувам, сте Ангелика, уште само вас Ве чекаме.

Не умееше да го изговори џ, па така и за останатите набрзо станав Ангелика наместо Анџелика, многу важно, мора некако да се викаме, со џ или без него.

Внатре, освен Христос, беше сè женско друштво, неговата пријателка Антеја, па Маргарита Јанопулу, исто така, Гркинка, технички уредник на книгата и главен коректор, потоа Гергана од Софија, најмладата и најубавата меѓу нас, Шпреса од Скадар и Јас, Анџелика од Белград. Сите бевме лекторки, и Христос, кој наумил да објави канонска антологија на поезијата на балканските народи во вкрстен превод на сите тие јазици, нè собра да направиме завршни лектури и коректури, бидејќи Маргарита, разбирливо, имаше потешкотии со внесувањето на исправките, кои ѝ беа испраќани по електронски пат. Пред нас, беше тука, за иста работа, слична екипа од Романија, Македонија и Босна, и заврши тоа што требаше, сега ние бевме на ред. Малиот, голем Балкан во една атинска зграда, во која Христос, како млад човек, за време на владеењето на полковникот го покренува прочуеното антирежимско списание *Анти*, и стана славен. На стари години се зажели за поезија, така понекогаш бидува, го знам тоа од искуство во работата со поети; староста и поезијата се во подлабока врска, во младоста пишувањето песни некако се подразбира, би рекла според силата на физиологијата, а не според паметот.

- Слушај... – ми реше Миодраг Перишиќ, еден од составувачите на нашиот дел од антологијата десетина дена пред непланирано да отпатувам во Атина. – Имам за тебе прекрасна работа. Би требало во Грција да ги внесеш конечните исправки и да го одобриш за печат нашиот том. Ние постојано испраќаме коректури, тие поправаат и поправајќи прават нови грешки. Разбирливо, не го знаат јазикот, мора некој од нас да го направи тоа. Ајде, ти ќе го направиш тоа најдобро, а и добро се плаќа. Што ти е гајле, два-три дена работа, а и ќе го видиш Акропол, таму е мерката на светот.

Зошто да не, помислив. Во Грција сум била само еднаш, на летување, во Пефкохори, пред многу години, со првиот маж, и ништо не ми се допадна. На секое среќававме некој познат. Еј, каде сте, од каде вие овде, и така тие излитени лигави лажни срдечности, едвај чекав да се вратам во Белград, сеедно ми е дали се капам на Ада Циганлија или во Пефкохори, секаде наш свет, каков ми е тој одмор. Атина е, меѓутоа, нешто друго, тука би имало што да се види, а ни хонорарот не беше за потценување. Подоцна ќе се покаже дека не видов ништо, освен таа голема желка во ноќта. Но...

– Дај ми малку време да размислам, ќе ти јавам утре – му реков на Перишиќ и, штом дојдов дома, сè му раскажав на Ѓорѓе. Ѓорѓе е со две ќ во името, таа моја трета постојана, слободна врска. Доста ми е од бракови во кои страста најпрво се претвора во млака супа, па во нервоза, а потоа и во одбивност, љубовта е непостојана, така ми зборува искуството, макар што јас, глупачка, упорно верувам дека не е, бидејќи ако е непостојана, тогаш не е љубов. Нели? Со Ѓорѓе, засега верувам, додека повторно не се разочарам, е нешто друго. Кога ќе ги спушти дланките врз мојот грб, тоа ми е сосем доволно, и тогаш знам дека никогаш не би можела да се разведам од таков човек, макар што не ми паѓа на памет да се омажам повторно, би било премногу, само сакам да кажам дека тој допир за мене има сила на телесен аргумент, а таквите се најсилни. Прво телото, потоа умот, па што и да мисли за тоа Платон или не знам кој. И никакво друго објаснување не ми е потребно. Штом почнат објаснувањата, значи дека љубовта полека ги пакува куферите, а, впрочем, таква сум, ретко кога сум успевала нешто докрај да објаснам за себе, особено кога станува збор за тие мои љубовни врски.

Необјасниво е тоа што најважните одлуки во животот често ги донесуваме сосем случајно, без премногу премислувања, а потоа речиси сето време го трошиме обидувајќи се да проникнеме во причината зошто баш така сме сториле. Зошто тој, а не некој друг. Тоа го разбрав кога

ми пукна вториот брак. Сосем ја изгубив контролата врз себе. Ми беше, во акутна невроза, потребно половина час да се симнам дваесетина скалила од мојот стан до приземјето, и уште половина час да влезам во автомобилот. Ме фаќаше ирационална анксиозност, веројатно, поради недостаток на љубов, така ми објасни мојот психолог, може да е во право, шест месеци бев на „прозак“. А потоа се појави Ѓорѓе, и сè ми помина.

– Се разбира, дека ќе патуваш, што се предомислуваш толку, оттргни се малку од градот. Освен тоа, не одиш на половина година, туку на неколку дена – рече Ѓорѓе, и јас истата вечер му се јавив на Перкет дека го прифаќам предлогот. Отидов за Ѓрција.

Сите кај Папуцакис говоревме некој грбав англиски, но тоа не ни беше од никаква корист во работата на книгите. Шпреса не знаеше ниту еден збор на српски, јас ниеден збор на албански, *mir dita* не се смета. Со Гергана најдобро се разбирав бидејќи бугарскиот и српскиот не се далеку, со исклучок на онаа смешна радикална разлика во значењето на исти зборови која е честа во словенските јазици. Во бугарскиот да речеме, „вредно“ значи „штетно“, и знам дека Бог, кога ги помешал јазиците, за тоа имал добра причина. Како и да е, цели три дена во студиото, сместено на приземјето од зградата каде некогаш била редакцијата на списанието *Анти*, со Маргарита ги внесувавме поправките, од утро до вечер, првпат, вторпат, третпат, следниот ден сè повторно од почеток. Маргарита работеше совршено, ги научи сите букви и сите акценти од сите балкански јазици макар што не говореше и не разбираше ниеден од нив. Пиевме кафе во неограничени количини, околу пладне Антеја би ни донела куп од сендвичи, вода и сокови, а навечер се собиравме кај неа и кај Христос на вечера, и таму разговаравме за сè и сешто.

Би наишол и понекој гостин, па со вино се остануваше и по полноќ, а потоа секој се повлекуваше во својата соба. Добив мал апартман на поткровјето, и пред одење во

кревет излегував на големата тераса, за да ја разбистрам малку главата. Градот, кој во ноќта се простираше пред мене, навистина ми личеше на циновска желка, немам поим зошто, едноставно, ми личеше, веројатно, тоа беше некоја моја потсвесна асоцијација за древност. Реков веќе дека сум слаба во објаснувањата, но поради тоа не се грижам многу, како објаснувањата што било да решаваат суштински. Најважно е да се биде среќен поради луѓето кои ги сакаш, а, веројатно, и поради тоа што тие те сакаат тебе. Ете, дотаму стигнав во себепосматрањето, макар што во тие работи никој докрај не може да биде сигурен, се сакаме самите себе премногу за да бидеме уште и паметни. Љубовта знае да се изобличи, и тоа како, токму како во мојот случај, а зошто, мислам дека над тоа прашање и самиот Бог би се замислил. Додека не сте во врска, копнеете за неа. А кога таа ќе се случи, кога, после сè, таа сепак се случува, почнувате полека да копнеете за малку слобода која ја имавте додека бевте сами. И колку тој копнеж станува посилен, нешто се поместува, врската пука. Тоа е совршен доказ дека секогаш го сакаме само она што го немаме, а кога еднаш тоа ќе го добиеме, тоа што го сакавме и конечно го добивме, почнува да губи вредност, единствено желбата останува.

Ете, така размислував додека по полноќ седев на пространата Христосова тераса, и зјапав во градот кој не престануваше да пулсира ниту еден единствен момент. Всушност, го видов само предниот план на тој огромен рептил во ноќта. Зад мојот грб се црнееше борова шума; зградата се наоѓаше во подножјето на еден атински рид, не прашав за неговото име. Всушност, беше тоа еден од регионите во кој живееше поимотен народ.

На вечерата, пред утрешната разделба, Христос предложи нешто на што Гергана и Шпреса одлучно и одречно занишаа со главите. Гергана онака на бугарски, горе-долу, тоа знаете, тој гест, кој за нас е потврден, за Бугарите е одречен, а Шпреса лево-десно, онака како што правиме и ние кога одговорот е негативен. Единствено јас останав мирна.

– Е, драги мои, мислам дека заслужувате посебна награда – рече Христос. – Навистина прекрасно ја завршивте работата, ви благодарам. Имам куќа на островот Кос, покрај самиот брег на Турција, тоа се седум-осум саати пловидба со брз брод, отспротива е Бодрум. Ако сакате, земете го клучот, и поминете таму една седмица или две. Сезоната сè уште не почнала, ќе уживате. Местото не е ни големо ни мало, убаво е, постои старо село и тврдина на Темпларите, народот е љубезен, има и Грци и Турци, а и доста странци тука се населија. Во куќата имате сè што ви треба, плажите се божествени и веќе можете да се капете бидејќи има термални извори кои избиваат во морето. Островот е од вулканско потекло, изгледа дека тој вулкан и понатаму е активен.

Гергана ја чекаа испити на факултетот, Шпреса ја чекаше мажот ѝ, ја бараше во текот на денот седум-осум пати.

Мене ме чекаше Ѓорѓе, но тоа не беше нестрпливо чекање како во случајот на Шпреса, она кое го поттикнува љубомората. На Ѓорѓе му се јавив кога допатував, и после само уште еднаш, да го прашам како е и да му кажам дека го сакам. Го побарав веднаш по Христосовиот предлог, сакав да слушнам што мисли за таа идеја, *хм*, идеите и онака по потекло се од Грција, и дали евентуално би ми се придружил. Неколку дена на ненападен остров, надвор од сезона, тоа воопшто не звучеше лошо.

– Се разбира, дека ќе одиш, искористи ја шансата додека си таму – рече. – Јас не можам, знаеш колку ми е жал. Имам море дома, ама од обврски, ни доаѓаат некои Унгарци и Хрвати, правиме заедничка фирма за трговија со сликарски материјал. А ме чека и таа изложба, не сум ни до пола.

Ѓорѓе е сликар. Работи големи платна, чиста апстракција, вели дека го слика она што го чувствува, главно темна гама, сино на црно. Човек кој првпат го гледа не би го помислил тоа. Понекогаш, кога сакам малку да го нервирам, му велам дека е толку сурово темен бидејќи израснал во Нов Белград, а мајка му за казна го заклучувала во оставата кога и да на-